

uns 7 k. al SO. de Ripoll vora la crtra. de Borredà i Berga, (cf. C.A.Torras, *Pir. Cat.*, *Rip.* 122b, IGC '49x '10).

PRON. *baļaspirāns*, a Ripoll i Borredà (Casac., 1920); a l'enquesta de Les Llosses: *bilaspirāns* (1964, 5 xxxviii, 141.1-7) com que és lluny i lloc decadent me'l donaren com una simple masada, situada entre *Boixassa* i *El Pujol de Soveies*; a Besora, 1953, pron. *biļaspirāns* (xiii, ape., p. 14).

MENC. ANT. Princ. S. xii (any 18 del rei Lluís): 10 «parrochie Sancti Stephani de *Valle Spirantib*» (MiretS., 16); S. xii, en les llistes de parr. vigatanes p.p. Pladevall, nº 285: *Sto. Stephano de Valle espiranis* (doc. ii); S. Ste. *de Valle spirans* (iii); en -i- afegit posterior S. Ste. *de Valle spiranis*; S. xii: A. de *Vallespiranis*, monjo de Camprodon (MiretS., *Relacions entre Camprodon i Moissac*, p. 38); c. 1320: Ponç de *Vallespirans* (+ 1326) (*BABL* v, 510); 1330 i '32. *eccl. S. Stephani de Valespirans* (Junyent, *Misc. Griera* i, 373 i 384); 1333: Bernardus de *Vallespiranis*, 20 abat de Banyoles (Alsius, *Ensaig Hist. de Bany.*, 193, i *Nomencl.* 247; *Font Rius*, C. d. p., p. 625); 1344: Ramon de *Valespirans*, (SerraV., *PinósM.* iii, 258), enumerat darrere *Ordina*, i entremig dels *Plans de Ripoll* i «Angers Engordany», corresponent a la situa- 25 ció de *Vallespirans*.

ETIM. Les mencions medievals redunden en la forma *Va(D)lespirans*, essencialment totes, car en la més antiga és versemblant fer la lleu esmena *Valle Spiranci*, que seria comprensible llatinització del mateix. Amb posició intervertida de les dues prime- 30 res vocals, trobem només *Vilaspirans* l'any 1718, i en la pron. de l'informant de Les Llosses. Tot indica, doncs, que en aquestes hi hagué una metàtesi de les vocals àtones, sens dubte passant per *Villaspirans*, la pron. registrada a Besora, i llavors reducció al comuníssim grup dels NLL en *Vila*.

L'explicació més simple és que es tracti d'un derivat de *Vallespir*, sens dubte l'adj. *vallespirā* en plural, que he documentat supra, com qualificatiu d'una 40 via i d'un prevere, en docs. de 1223, no ens consta documentalment però és natural suposar (amb *AlcM*) que el nom s'originés per una petita immigració de gent de Vallespir. Una alternativa, que vaig tenir en examen quan no disposava de gaire doc. segura ni 45 antiga, era que es tractés d'un cpt., NP, ja que aquests, i sobretot amb NPP germànics, són tan freqüents en el Nord de Catalunya, amb *Vila*, però també amb *Vall*. Seria doncs, compost amb *Espirā*, o el seu ètimon. Concebible si *Espirā* no fos un nom de pre- 50 di en -ANUM, però tanmateix, sembla ser-ho, i llavors ja no s'explica -ans. Si hi hagués hagut un NP germànic en -A, -ANS, podria ser format amb el seu genitiu, però és una hipòtesi antroponímica ja amb ben poc suport: res d'això no he trobat en la nostra doc. 55 ni Aebischer (*Onom.*, pp. 21-22), i Först només tro-

ba 3 noms que suposen una arrel SPIR-; admetre un cpt. de ANSI- + -BER- (SB esdevé SP en germ.) és una possibilitat teòrica, però tals cpts. no són en -A, sinó zero o l'equivalent del romànic -U. Molt més simple i convincent és derivar-lo de *Vallespir*.

δ)a d VALLESTÀVIA

Poble del Conflent, uns 10 k. a l'SE. de Prada, en una vall que baixa del Canigó, en posició central d'aquesta vall, a mig camí des del cim de la gran muntanya a la seva desembocadura a la Tet, aigües 15 avall de Vallmanya.

PRON. *baļastābi*, oït a Vallmanya, 1932 (exc. 165), i en el poble mateix, en l'enq. de 1960 (xxvi, 189-192); els francesos escriuen *Bailliestavy*.

MENC. ANT. 950: «in valle *Stavia*» (*MarcaH*, c. 865; Abadal, *Eixalada*, 177); 977: «alode qui dicitur *Stavia*» (Abadal, o. c. 206); 1010: *Vallis Stabia* (*Bu. So. Agr. PyrOr*, x, 93); 1074: «--- mansom de *Valleaspiri*: abet affr, i Sti. Petri Serra, ii *Colle Uris*, iii in *Valle Stavia*, iv in colle de *Arches*» (col.le. Moreau, xxxi, 9); 1254: *Vallestavia* (Alart, *Bu. So. Agr. Pyr. Or.*, x, 93); 1265: Bereng. de *Valle de Estazdia*, militis (*InvLC*); 1266: *Vall destavia* (Ponsich, *Top.* 125); 1279: Bn. de *Vallestauia* (*InvLC*); 1286: Bernardus de *Valle de Stasia* (*InvLC*); 1297: *Vallestavia* (Ponsich); 1359: *Vall Destauia* (*CoDoACA* xii, 124); 1359: *Vallistasia* (Alart, *Do. Ge. Hi.* 13); 1385: *Vall Stavia* --- *Vall de Stauja* (Alart, *Do. Ge. Hi.* 19); 1395: *Vall de Stavia* (Alart, ib. 27). Ponsich, l. c., n'hi afegeix bastants dels SS. xiv i alguns de posteriors que essencialment coincideixen amb la forma moderna *Vallestàvia*. 35

ETIM. En realitat hi estan d'acord totes les més antigues, bastant nombroses, fins a la 2ª meitat del S. xiii, en què apareixen les excepcions amb -s- -z-, només les dels anys 1286 i 1359, i el 1265 *Estazdia* firma d'un cavaller, que sembla vacil·lar entre -z- / -d- i les acumula. Essent tan tardanes aquestes variants amb -z- s'han de mirar com resultat d'una ultracorreció en el temps en què el rossellonès vacil·lava entre -z- del ll., -D- —la solució occitana— i zero, la solució catalana: llavors es troben formes ultracorregides com *lazor* 'llavor', de LABORE (veg. el vol. gramatical de l'ed. de les *VidesR.*) Sens dubte hi havia hagut ocasionalment un conat d'eliminació dissimilatòria de la -v- intervocàlica (tal com en 50 VIVACIUS > *viatz*, *aviat*, VIVANDA > *vianda* etc.).

De les mencions més antigues es dedueix que eren conscients que el nom propi del lloc era (*e*)*stàvia* tot nu, amb addició de *vall*, o sense: car el 977 és 'un alou que en diuen *Stàvia*', i després segueix mantenint-se *vall* com un mot separat, unit amb -de- (1359, 1385, 1395) o sense, però escrit, al més sovint, se-